

FOGALOMTÁR

A munkapiac gazdaságtana I (Mikroökonómia) tárgyhoz

Aktíva (Asset) → Aktíva, vagyontárgy, eszköz, a tulajdonos vagyonának eleme. Lehet reál és pénzügyi aktíva.

Állótőke-beruházás (Fixed investment) → Olyan fizikai tőkejavak létesítése, amelyek huzamos időn keresztül szolgálják a termelést, annak során csak fokozatosan használódnak el, ennek mértékében számolnak el utánuk értékcsökkenési leírást.

Árdiszkrimináció (Price discrimination) → Az esetben érvényesül az árdiszkrimináció, ha eladók. (mono-, duo-, oligopóliumok) az általuk gyártott termékek különböző egységeit eltérő árakon értékesítik. Két alapvető formáját alkalmazzák: A) Az egyes vevőcsoportok esetében – azok keresletének ár rugalmasságát mérlegelve – különböző árakat érvényesítenek. B) Egy adott vevőnek a vásárolt mennyiség függvényében különböző árat ajánlanak. A szakirodalom megkülönböztet első-, másod- és harmadfokú árdiszkriminációt.

Árhatás (Price effect) → Egy termék vagy szolgáltatás árváltozásának a keresletre gyakorolt befolyása. Két részből tevődik össze: jövedelmi és helyettesítési hatás.

Árverés (Auction) → Nagy tömegben kínált áruk és szolgáltatások értékesítésének módja, a licitálók addig tesznek újabb és újabb ajánlatot, amíg az ajánlott ár nem éri el rezervációs árukat, ezt követően elállnak vételi szándékuktól. A termékhez a legmagasabb árat ajánló(k) jut(nak) hozzá. A módszert a tengeri kikötőkbe érkező nagy hajórakományok gyors értékesítésének igénye hívta életre.

Belépési korlát (Barriers to entry) → Adminisztratív akadály vagy egyértelmű költséghátránya van annak, hogy az iparágban új vállalat jelenjen meg. A belépést akadályozhatja az induláshoz szükséges nagy tőkeszükséglet, a költségelőny illetve a korlátozó ár megállapítás. Ha az iparágban már működő vállalat(ok) olyan árat állapít(anak) meg, amely magasabb a saját termék átlagköltségének minimumánál, de alacsonyabb a „legjobb” belépni szándékozó (támadó) átlagköltségének minimumánál, gazdasági profitra tehet(nek) szert.

Belső kamatláb, belső megtérülési ráta (Internal rate of return) → A belső megtérülési ráta az a diszkontráta, amely mellett a diszkontált évi hozadéki értékek és a diszkontált éves költségek összege egyenlő, azaz a nettó jelenérték zérus.

Burkoló-görbe (Lower envelope) → A hosszú távú átlagköltség-függvény egy-egy pontjukban érinti a rövid távú átlagköltség-függvényeket. Az érintési pontnak megfelelő nagyságú üzemet célszerű létesíteni. Ez az optimális üzem nagyság előtt az anticipált keresletnél nagyobb kapacitású üzem. A nagyobb skálahatás előnyeinek kihasználásért érdemes vállalni a kapacitások részleges kihasználása miatt fellépő költségtöbbletet. Amennyiben az anticipált kereslet

meghaladja az optimális üzemenagyságot, a kereslet által indokoltnál nagyobb üzemet racionális létrehozni. A csökkenő skálahatás elkerülésének érdekében érdemes vállalni a kapacitások optimálisnál nagyobb mérvű kihasználása miatt fellépő többletköltséget. Egyetlen ideális eset létezik, amelyben a kereslet megfelel az optimális üzemenagyságnak. Ennél az üzemméretnél a legkedvezőbb a skálahatás, ugyanakkor a kapacitások kihasználása is optimális.

Csökkenő skáláhozadék (Decreasing return to scale) → A termelés, kibocsátás alacsonyabb ütemben emelkedik, mint amilyenben a vállalat változatlan struktúrájú tényezőráfordításait növeli.

Díjköteles javak (Chargeable assets) → Azok a javak, amelyek fogyasztásában nem jelentkezik rivalizálás, de lehetséges a fogyasztásból történő kizárás. A jellegzetes példa a televíziós műsorszórás. Egy újabb fogyasztó igényének kielégítése nem eredményez költségnövekményt (nulla a határkölsége), nem hat hátrányosan a többiek vételi lehetőségére. Kódolással azonban bárki kizárható, aki nem fizeti meg a határkölségtől függetlenül meghatározott díjat.

Dömping (Dumping) → A dömping jelensége általában külföldi eladások illetve új piacra való betörés esetén figyelhető meg. Lényege, hogy az eladó alacsonyabb áron értékesít, mint belföldön (illetve eddigi piacain). Előfordul, hogy az állam támogatja a külföldi piac meghódítását, bár ezt a nemzetközi kereskedelmi egyezmények tiltják.

Egyensúly (Equilibrium) → Az különböző irányokba ható erők kiegyenlítik egymást, a rendszer nyugalmi állapotban van.

Egységár (Unit price) → A piacra kerülő termékek egy fizikai egységének (darab, liter, kilogramm stb.) ára, amit a számlák kiállításánál alkalmaznak.

Életminőség-egyenes (Quality of life-lines) → Az életminőség-egyenes értelmezése során feltételezzük, hogy a munkavállaló hasznossága két forrásból származik: a szabadidő eltöltéséből és a bér munkáért kapott jövedelmen vásárolható javakból. A koordináta-negyedben két tengelymetszetet értelmezhetünk: 24 óra szabadidőnek illetve a 24 órás munkavégzésnek megfelelő tengelymetszetet. Ezek lineáris kombinációja az életminőség-egyenes.

Elvárt, rezervációs bér (Reservation wage) → A munkavállalóknak korábbi munkahelyeiken kapott béreik, a bérajánlataik, egyéb információik alapján határozott minimális bérigényük van. Ennél alacsonyabb bérajánlat esetén nem fogadják el az álláslehetőséget. Ez nyilván magasabb, mint a hivatalosan érvényes minimálbér.

Endogén-változó (Endogenous variable) → Egy változót endogénnek, belső változónak tekintünk, ha értékét a modell belső feltételei, adottságai, egyenletei határozzák, meg nagyságuk csak közvetve befolyásolható.

Engel-törvény (Engel's law) → Engel által statisztikai alapon kimutatott törvényszerűség a háztartások kiadásainak alakulása és az egyes fogyasztási cikkek kereslete között. A törvényszerűség függvényeszerű ábrái az Engel-görbék. Ezek adott pontban megfigyelhető meredekségei a fogyasztási határhajlandóságot fejezik ki.

Eredményváltozó (Explanatory variables) → Lásd: Függő változó.

Értékparadoxon (Paradox of value) → Alapvető fogyasztási cikkek értéke alacsony, kevésbé fontos javaké pedig magas. A Smith mutatott rá a víz és a gyémánt példáján keresztül. A víz ugyan nagyon hasznos, de a rendelkezésre álló nagy mennyiség következtében határhaszna alacsony. A gyémánt hasznossága kisebb, de korlátozott mennyisége miatt határhaszna magas.

Euler-tétel (Euler's theorem) → Az Euler-tétel szerint elsőfokú homogén termelési függvény és tökéletes piacrendszer esetén a teljes kibocsátás felosztásra kerül a tényezők tulajdonosai között, nem létezik kizsákmányolás. A kibocsátás ugyanis a megvásárolt tényezők mennyiségeinek és határtermékeinek szorzatából képzett összeg, a tényezőtulajdonosok jövedelme pedig az eladott tényezők mennyiségének és árának a szorzata. Tökéletes tényezőpiacok esetén a tényezők ára megfelel határterméküknek. Az Euler-tételen alapul Samuelson kimerítési elmélete.

Expanziós görbe (Expansion path) → A termelés kiterjesztésének útvonala. A vállalat növekvő pénztőkéből változatlan tényezőárak mellett egyre több termelési tényezőt képes vásárolni, ezáltal növelve kibocsátását és profitját. Grafikusan az isoquantok és isocostok érintési pontjait összekötő egyenes (lineárisan homogén termelési függvény esetén), vagy görbe (nem-lineárisan homogén termelési függvény esetén).

Fizetéképtelenség (Insolvency) → Egy mikroegység, szervezet, intézmény abban az esetben válik fizetéképtelenné, ha nem tudja kiegyenlíteni esedékes tartozásait, kötelezettségeit. Bizonyos jogi feltételek esetén csődöt jelenthet be.

Fogyasztás (Consumption) → A háztartás (egyén), illetve a nemzet egésze által a szükségletek kielégítésére felhasznált termékekéűs szolgáltatások összessége. Praktikusan a kiadási szemlélet érvényesül, ugyanis a fogyasztásba beleszámítanak az adott évben vásárolt tartós fogyasztási cikkek is, bár azok még a további években is elősegítik tulajdonosaik szükségleteinek kielégítését.

Fogyasztói többlet (Consumer's surplus) → A fogalmat eredetileg annak a haszontöbbletnek a jelölésére alkalmazták, amely a termék határhaszna és a termék áráként átadott pénz határhaszna között mutatkozik. Modern értelmezése a rezervációs ár és a paci ár különbségére vonatkozik. A jólét mérésére, a kormányzati döntések megalapozására alkalmazott mutató, olyan előnyöket fejez ki, amelyeket az árak nem képesek mérni.

Független javak (Independent goods) → Olyan javak, amelyek egyikének árváltozása nem befolyásolja a másik keresletének alakulását.

Független változó (Independent variable) → Az egyenlet jobb oldalán levő változók, melyek értékének alakulása határozza meg a bal oldalon levő függő változó értékét. A független változók értéke a modell környezetében határozódik meg, azaz exogén módon, kívülről.

Függő változó (Dependent variable) → Az egyenlet baloldalán álló változó, melynek értékét a jobb oldalon levő független változók értékének alakulása határozza meg. A függő változó tehát belső, endogén meghatározottságú változó. A szakirodalom használja az eredményváltozó elnevezést is.

Gazdasági költség (Economic or opportunity cost) → Egy meghatározott jószág termelése során felhasznált tényező „második legjobb” felhasználási módjának a hozama, az ott előállítható javak ára. Lásd: haszonáldozat költség.

Gossen, Hermann Heinrich → (1810-1858) Német közgazda, a határhaszon-elmélet előfutáraként már 1854-ben feltárta a fontosabb összefüggéseket (Gossen I. és II. törvénye), felismerte a fogyasztási cikkek és a termelési tényezők értékelése közötti eltérést. Kortársai nem figyeltek fel teljesítményére, ezért könyvét bezúgatta. Mintegy 20 évvel később Kautz Gyula nyomán Jevons hívta fel a figyelmet munkásságára.

Haszonáldozat-költség, alternatív költség, lehetőség-költség (Opportunity cost) → Ha egy termelési tényező adott egységét egy bizonyos termék előállításánál alkalmazzák, emiatt le kell mondani azokról a termékekről, amelyek a második, harmadik, további legjobb felhasználási módokban megtermelhetők lennének. A költségek e felfogásának alapja a szűkösség. A közgazdaságtan a költségek kategóriáját ebben a széles felfogásban értelmezi. A számvitel a költségeket csak szűkebben, bizonylatolt, pénzben megjelenő nagyságként értelmezi.

Haszonelvűség (Utilitarianism) → Alapvetően filozófiai irányzat, amely a cselekvések megítélését a hasznosságból vezeti le, a döntések kritériuma, hogy azok a legtöbb ember legnagyobb boldogságát szolgálják.

Haszonkulcs (Markup) → Az áralakító pozícióban lévő vállalatok által átlagváltozó költséghez hozzáadott árrés százalékos formája, amely árrés fedezetet nyújt a rezsiköltségekre és alapját képezi a vállalat profitjának.

Határhaszon-elmélet értékfelfogása (Concept of marginal utility theory of value) → A határhaszon-elmélet az értéket szubjektív felfogásban ragadta meg, egy adott jószág egység értékét egy adott fogyasztó szükségleteinek kielégítése szempontjából vett jelentősége határozza meg. Már Roscher így fogalmazott: „Egy jószág gazdasági értéke az a jelentőség, amelyet a gazdálkodó ember céltudatossága szempontjából nyer.” Menger kijelentette: „... az érték nem létezik másutt, mint az emberek tudatában”. Hasonlóképpen vélekedett Wieser is: az érték „... emberi érdek a javak állapotaként elképzelve”. A határhaszon-elmélet szerint értéke nemcsak az áruknak van, hanem a piacra nem kerülő termékeknek is. Menger szerint az érték használati értéként jelenik meg, ha a terméket elfogyasztjuk, csereértékként, ha elcseréljük. A két érték a racionálisan cselekvő egyén esetén egyenlő. Minden egyén minden termékegységre vonatkozó értékelése egy-egy szubjektív érték nagyságot határoz meg.

Hatékony tényezőkombináció (Efficient combination of factors) → Lásd: Technikailag hatékony tényezőkombináció.

Hatósági árak (Administered prices) → A hatósági árak nem a személytelen piaci mechanizmus során alakulnak ki, hanem egy intézmény vagy szervezet döntésének a következményei.

Hedonizmus (Hedonism) → A görög hedoné, élvezet szóból származik az elnevezés. Az Aristippos (ie. 495-356.), Sokrates tanítványa által Kirenében alapított filozófiai iskola tagjait nevezték hedonikusoknak. A közgazdasági elmélet szerint az egyén célja a szükségletek minél jobb kielégítése, a testi és szellemi élvezet. A közgazdasági irányzatok különböző időhorizontokra

értelmezik, lényegében minden mai felfogásban megjelenik, érvényesül. Statikus értelmezésben kizárja a megtakarítást, dinamikus felfogásban azonban a kölcsönadott megtakarítás után járó kamat a nagyobb fogyasztás, a jobb szükséglet-kielégítés forrása lehet, ezért nincs ellentmondásban a hedonizmussal.

Helyettesítés rugalmassága (Elasticity of substitution) → Megmutatja, hogy a tényezőárak arányának egy százalékos változása következtében hány százalékkal módosul a tényezők aránya.

Herfindahl-index (Herfindahl-index) → Az ágazati koncentráció egyik mutatószáma. Meghatározásánál összegezzük az ágazatban működő vállalatok együtthatós formában kifejezett részesedésének négyzeteit. A mutató tiszta monopólium esetén egységnyi értékű. Általában: a Herfindahl-index minél közelebb van egyhez, annál magasabb a koncentráció. Főleg oligopol ágazatokban nyújt értékes információt.

Holisztikus vállalatelmélet (Holistic theory of corporate) → A felfogás szerint a tulajdonosi és irányítói funkció nem különül el, a vállalat egységes egész, mely a tulajdonos adekvát céljának, a profitmaximálásnak a megvalósítására törekszik, ebből következnek az árakra és a kibocsátásra vonatkozó döntések.

Homo oeconomicus (Economic man) → „Gazdasági ember”, az elméleti közgazdaságtan absztrakt egyéne, aki kizárólag gazdasági szempontok alapján hozza meg döntéseit. Viselkedésében, döntéseiben haszonmaximálós.

Hosszú távú átlagköltség (Long-run average cost; LAC) → A hosszú távú átlagköltség az egy termékre jutó költség. Nem tartalmaz állandó költségelemeket, ugyanis hosszú távon nem is értelmezhető állandó költség.

Hosszú távú határköltség (Long-run marginal cost; LMC) → A termelés végtelenül kis egységnyi növekménye által kiváltott költségnövekmény. Annyiban különbözik a rövid távú határköltségtől, hogy hosszú távon a fizikai tőkejavak állománya is változtatható, ezért ezek költségei is beletartoznak a hosszú távú határköltségbe.

Hosszú távú költségfüggvény (Long-run cost function) → A termelés változásának hatását írja le a költségek alakulására, olyan időperiódusban, amely alatt minden termelési tényező változtatható.

Időtávok (Time horizon) → Az időtávok A. Marshall elméletében jelentek meg egységes értelmezésben, az ő munkássága nyomán használja a közgazdaságtan. A termelésnek, a kínálatnak a kereslet növekedéséhez történő alkalmazkodása alapján megkülönböztetünk nagyon rövidtávot, „pillanatnyi” helyzetet, amikor is a kínálat merev, nem képes alkalmazkodni a kereslet növekedéséhez. Rövid távon legalább egy tényező felhasználásnak bővítésével fokozható a kereslet, de legalább egy tényező mennyisége nem növelhető. Hosszú távon az alkalmazott technológiához szükséges minden tényező változtatható, de nincs mód technológia-váltásra. Nagyon hosszú távon már a technológiák között is lehetséges váltás, áttérés.

Instabil egyensúly (Unstable equilibrium) → Olyan egyensúlyi helyzet, amelybe a gazdasági rendszer belső automatizmusai révén nem képes visszatérni, ha onnan külső tényezők kimozdítják.

Irányítási, ellenőrzési funkció (Function of manager, control) → A vállalat irányításának, ellenőrzésének ellátása jogilag a tulajdonos(ok) feladata, a modern, nagy részvénytársaságok korszakában azonban a tényleges irányítás, ellenőrzés a vállalatok fizetett szakembereinek, menedzsereinek kezébe került.

Játékelmélet (Game theory) → A neoklasszikus közgazdaságtan feltevése szerint az önérdéküket követő gazdasági szereplők ingyenes, pontos és teljeskörű információk alapján racionális döntéseket hoznak. A valóságban azonban az informáltság nem teljes, jelentős a bizonytalanság és lehet az aktorok között együttműködés. Az ilyen feltételek közötti viselkedés magyarázatát alapozta meg Neumann János és Oscar Morgenstern 1944-es könyvükben. A játék, a gazdasági ügyletben való szereplés eredménye lehet zéró (a tranzakcióban részt vevők nyeresége a többi résztvevő veszteségéből keletkezik) és nem zéró összegű (a tranzakcióban szereplőinek nyereségét a kívülállók, „harmadik személyek” vesztesége finanszírozza). A játék lehet két vagy több-személyes, bizonyos típusaiban feltételezik a résztvevők együttműködését, másokban kizárják. Legfontosabb felhasználási területei: duo- és oligopólium-elmélet (kartellek), közjavak beszerzése és fogyasztása, újra nem termelhető természeti erőforrások felhasználása.

Jószágter (Commodity space) → Az a tér, amelyet a fogyasztó által megvásárolható jószágmennyiségeket behatároló tengelyek zárnak be. A közgazdaságtan által alkalmazott két-termékes modell esetén a pozitív negyednek azok a pontjai alkotják, amelyeket a fogyasztó képes megvásárolni.

Kamat (Interest) → A (pénz)kölcson használatának ára, a használatért fizetett ellenszolgáltatás. A neoklasszikusok szerint a kamat reálnagyság (a tőke határtermelékenységén alapul), Keynes elméletében viszont nominális érték (a spekulációs pénzkereslet és pénzkínálat határozza meg).

Kamatos kamat (Compound interest) → Az az eljárás, amikor több részperiódusból álló időszak esetén az eltelt időszak kamatait tőkésítik és a továbbiakban azok után is kamatot számolnak el.

Káros jószág (Bad) → Egy adott egyén szempontjából olyan a termékek és szolgáltatások minősülnek káros jószágnak, amelyek fogyasztása kellemetlen a fogyasztó számára. Egy preferált termék fogyasztása azonban adott szituációban másként nem valósítható meg, csak a két termék együttes fogyasztása esetén. A két jószág közömbösségi „görbéjének” függvényképe egy pozitív meredekségű egyenes.

Kellemetlenség (Disutility) → Valamely termék, káros jószág fogyasztása vagy a munkavégzés során bekövetkező negatív hatás.

Kényszer-megtakarítás (Forced or involuntary saving) → Nem szándékolt megtakarítás, a megtakarításnak az az esete, melyben van vásárlási, költsékezési szándék, de a piacon nincs megfelelő kínálat.

Keresett kosár (Demanded bundle) → A fogyasztó által adott ár-jövedelmi helyzetben választott optimális jószágkombináció, amely a megvásárolható jószágkosarak közül a legnagyobb hasznosságot jelenti a fogyasztó számára. Grafikusan az indifferencia-görbe és a költségvetési egyenes érintési pontjának koordinátái által kifejezett jószágkombináció a keresett kosár.

Kereslet kereszt-árrugalmassága (Cross price elasticity of demand) → Megmutatja, hogy X jószág árának egy százalékos változása milyen mértékű változást vált ki Y jószág keresletében. Kiegészítő javak esetében negatív, helyettesítő cikkeknel pozitív előjelű a kereszt-árrugalmasság, független javaknál nulla.

Kereslet saját árrugalmassága (Own price elasticity of demand) → Egy áru keresletének százalékos változása az adott áru árának egy százalékos változása esetén.

Kétoldalú monopólium (Bilateral monopoly) → Az a piaci forma, amelyben egyetlen eladó kínálja csak a terméket (monopólium), amelyet egyetlen vevő (monopszónium) vásárol.

Kiesési elv (Loss of principle) → C. Menger által bevezetett fogalom, mely szerint a fogyasztó jószágkészletéből bármely egység esik is ki, az összhasszon mindig a legkisebb hasznosságú termék hasznosságának, a határhaszonnak a mértékében csökken. Ennek megfelelően a jószágkészlet minden egységét a határhaszon jellemzi.

Kimerítési elmélet (Exhaustion theory) → Samuelson szerint elsőfokú homogén termelési függvény esetén a tökéletes tényezőpiacok olyan tényezőjövedelmeket határoznak meg, amelyek összességükben megfelelnek a kibocsátásnak, „kimerítik” azt. Nincs „maradék”, amelynek elsajátítása esetén kizsákmányolásra lehetne beszélni. A vállalkozók normál profitja nem tekinthető kizsákmányolás eredményének, mivel az a vállalkozói szolgálatok, képességek piaci ára. Samuelson kimerítési elmélete az Euler-tételen alapul.

Kínálat árrugalmassága (Elasticity of supply) → A termék kínálatának százalékban kifejezett reagálása az ár egy százalékos változására.

Kinyilvánított preferenciák (Revealed preferences) → Az önvizsgálat, introspekció helyett a fogyasztó tényleges választásának megfigyelésére, azaz kinyilvánított preferenciájára helyezi a hangsúlyt a Samuelson által kidolgozott módszer. Feltételezi, hogy a kiválasztott jószágkombináció adott ár-jövedelmi helyzetben a legkedvezőbb. A konkrét helyzet megváltozásával módosul a fogyasztó választása is. Megfelelően sok, összehasonlítható megfigyelés eredményeképpen közelíthető a fogyasztó közömbösségi görbéje.

Kívánatos, meritórikus javak (Merit goods) → Azok a piaci termékek és szolgáltatások, amelyek fogyasztását kívánatos, még azon az áron is, hogy a fogyasztók szuverenitása korlátozódik. Ha feltehető, hogy nem hajlandók a „szükséges” mennyiséget fogyasztani (oktatás, védőoltás), akkor „fogyasztásuk” kötelezővé tehető. Más esetekben fogyasztásukat a kormány nem teszi ugyan kötelezővé, de árakat eltéríti piaci nagyságuktól, befolyásolva ezzel keresletüket, valamint a háztartások fogyasztási szerkezetét.

Kizsákmányolás (Exploitation) → A modern közgazdaságtan szerint bármely termelési tényező tulajdonosával előfordulhat kizsákmányolás, ha az adott termelési tényező ára tartósan elmarad annak határtermék-értékétől. A marxista teória szerint csak a bérmunkást zsákmányolják ki, mivel csak az emberi munka teremt értéket. Eszerint a kizsákmányolás idegen munka (az általa létrehozott érték) ellenszolgáltatás nélküli elsajátítása.

Konzorcium (Consortium) → Független cégek, szervezetek időleges megállapodása egy adott projekt kidolgozására és végrehajtására, amelyben gyakran az állam és az önkormányzatok is részt vesznek.

Költség (Cost) → A termelés érdekében hozott áldozat. A számviteli értelmezésnek megfelelően a vállalati gyakorlatban áldozatnak a termelés érdekében felhasznált fizikai tényező-ráfordítások pénzben kifejezett nagyságát tekintik. Ez a felfogás abból indul ki, hogy a vállalatok a termelési tényezőket a piacon szerzik be. A közgazdasági elmélet általánosabban, szélesebb horizonton értelmezi a költségeket, alternatív vagy másként használdozat-költségként (Opportunity cost) fogja fel azokat. Az adott gazdasági területeken működtetett tényezők költsége azoknak a termékeknek a kieső hasznossága, amelyeket azok más gyártási, felhasználási módok esetén tudtak volna előállítani.

Költség-haszon elemzés (Cost-benefit analysis) → Elsősorban a kormányzati beruházások értékelésénél alkalmazott módszer, amely mind az előnyöket, mind a kiadásokat tágabban értelmezi, mint a piaci megközelítésen alapuló, pénzügyi jellegű beruházás-gazdaságossági számítások. A költség-haszon elemzés a piaci-pénzügyi összefüggések mellett számol az extern, spillover hatásokkal, ezeket az esetben is megkísérli figyelembe venni, ha azok pontosan nem számszerűsíthetők.

Költségrugalmasság (Elasticity of costs) → A költségek és a termelés alakulásának viszonyát fejezi ki, megmutatja, hogy a termelés egy százalékos emelkedése hány százalékkal változtatja meg a költségeket. Külön értelmezhető, számítható a különböző költség típusokra (össz-, átlag-, átlagváltozó-, határköltség).

Költségvetés (Budget) → Egy gazdálkodó szerv - vállalat, háztartás, állam - tervezett bevételeinek és kiadásainak szembeállítása, egy adott meghatározott időtartamra (általában egy évre) vonatkozóan.

Közjavak (Public goods) → Azok a javak, amelyek felhasználásából nem lehet, nem célszerű vagy nem szokásos kizárni egy fogyasztót sem. Használatuknak nincs másokat kizáró jellege, felhasználásuk rivalizálástól mentes, azaz minden szereplő igénye szerint fogyaszthat belőle.

Lausanne-i (svájci) iskola (Lausanne School) → Az érték értelmezésében a hasznosság szubjektív jellemzői mellett kiemelt helyet kapott ritkaság. Walras elméletében a pénz helyett az érték egységének kifejezője egy konkrét áru, az értékstandard. A határhaszon-elmélet Lausanne-i iskolájának elmélete a Cambridge-i iskola parciális egyensúly-vizsgálatai helyett a rendszer egészének egyensúlyát, az általános egyensúlyt helyezi elemzéseinek középpontjába. E modell megalkotásában Walras és Pareto játszott domináns szerepet. A mai - modern matematikai apparátus felhasználásával tökéletesített - általános egyensúlyi modellek is az ő elméletükön alapulnak. Követőik közül többen - pl. Arrow, Debreu - Nobel-díjat érdemeltek ki a modell kiterjesztéséért, megoldásának bizonyításáért.

Leontief-típusú termelési függvény (Leontief-type production function) → Egy bizonyos termék előállítása a fizikai tőkejavak és a munka merev aránya mellett végezhető el, egységnyi kibocsátáshoz adott nagyságú fizikai tőkejószágra,

illetve munkaára van szükség, ezeket nevezzük technikai koefficienseknek. A termelést az egyes tényezőkből rendelkezésre álló mennyiség és a megfelelő technikai koefficiensek hányadosai közül a legkisebb határozza meg.

Lexikografikus rendezés (Lexicographic ordering) → A *lexikografikus preferenciarendezés* esetén egyik cikk dominál, a fogyasztó az adott termékfajta nagyon kicsi egységét is jobban preferálja, mint egy másik fogyasztási cikk bármilyen nagy mennyiségét. (Lexikografikus preferenciarendezés esetén valójában nincs helyettesítés a termékek között)

Luxus jószág (Luxury good) → Azok a javak, amelyek fogyasztása gyorsabban emelkedik, mint a háztartás jövedelme, tehát jövedelemrugalmasságuk egységnyinél nagyobb.

Magasabb rendű javak (Superior goods) → Valójában normál javak, amelyek kereslete emelkedik a jövedelem növekedésével, a magasabb rendű javak megfogalmazás csak az alacsonyabb rendű javakkal történő összehasonlításban bír jelentőséggel.

Megvásárolható tényezőkombinációk határa (Stock combination of factors border) → Az isocost alatt elhelyezkedő pontok megvásárolható tényezőkombinációkat fejeznek ki, ezekre azonban a vállalat nem költi el a rendelkezésére álló teljes pénztőkét. Magán az isocoston levő pontok által reprezentált tényezőkombinációk viszont úgy vásárolhatók meg, hogy ezekre a vállalat teljes pénztőkéjét elkölti, ezért az isocost tekinthető a megvásárolható tényezőkombinációk határának.

Méretgazdaságosság, skálagazdaságosság (Economies of scale) → A termék átlagköltségének a növekvő termelés miatt bekövetkező csökkenése, amely a hosszú távú átlagköltség-függvény minimumáig érvényesül.

Mikroegységek, mikroszervezetek (Micro-organizations) → A mikroökonómia vizsgálati körébe tartozó önálló szervezetek, vállalatok, háztartások.

Monopolista verseny (Monopolistic competition) → Bár nagy számú versenyző vállalat van a piacon, azonban azok megkülönböztetik, differenciálják termékeiket. Megszűnik a termékek homogenitása, ami a tökéletes piac alapfeltétele. A termékdifferenciálás miatt a keresleti függvény nem teljesen rugalmas, a résztvevők rövid távon képesek a normál profitnál magasabb profitot realizálni. Az E. H. Chamberlain és J. Robinson által kidolgozott elmélet a tökéletes verseny és a tökéletes monopólium, mint két szélsőség között helyezkedik el.

Monopolizáltság foka és az infláció (Monopolizing degree and the inflation) → Az árbefolyásoló erővel bíró vállalatokkal (mono-, duo-, oligopoliumok) szemben megjelenő kereslet árrugalmassága nem végtelenül nagy, azaz a kereslet függvény *negatív* menetű. Abban a helyzetben érnek el *profitmaximumot*, amelyben a *határbevétel egyenlő a határköltséggel*. Ez az átlagköltség-függvény minimumának megfelelő termékmennyiségnél *kisebb kibocsátásnál* következik be. Az így meghatározott egyensúlyi kibocsátást a határbevételt meghaladó árakon képesek realizálni, amelyek *magasabbak, mint tökéletes verseny esetén* lennének. Mindezek értelmében, ha egy periódusban emelkedik a

monopolizáltság foka, akkor ennek függvényében növekszenek az árak, fokozódik az infláció.

Munka (Labour) → 1) Termelési tényező, a termelés céljára rendelkezésre álló emberi erőforrás. 2) A marxizmus szerint a munka a munkaerőáru használati értéke, amit a munkás a tőkés által kontrollált termelési folyamatban fejt ki. Ez a marxi teória szerint az érték szubsztanciája, lényege. Mivel a tőkés a munkaerőpiacon előzőleg már megvásárolta a munkás munkaerejét, munkaerőárúját, ezért a már a tőkés tulajdonában lévő munkaerőáru kifejtése során az a tőkés számára alkot értéket. Ez az érték meghaladja a munkaerőáru értékét, a képződött differencia az értéktöbblet. 3) A modern közgazdaságtan számára a munka elsősorban bérmunka, amelynek adásvétele a munkapiacra, mint tényezőpiacon megy végbe.

Munka átlagtermelékenysége (Average productivity of labour, AP_L) → A felhasznált munka egységére jutó hozam.

Munka határtermék-értéke (Value of marginal product, labour; VMP_L) → A termék árának és a munka (végtelenül kis) egységnyi kiterjesztésének tulajdonítható termelésnövekmény szorzata.

Nagyon rövidtáv (Market period) → Az a nagyon rövid időszak, mely alatt a vállalat nem képes termelésével reagálni a kereslet növekményére. Ez alatt az időszak alatt egyetlen inputját, tehát kibocsátását sem tudja változtatni, azaz kínálata sem növelhető.

Nem munkából származó jövedelem (Non-labour income) → Munkapiacra kívül létrejövő, tulajdonból származó jövedelmek (profit, osztalék, kamat, bérleti díjak), valamint a transzferkifizésekből képződő jövedelmek. A nem munkából származó jövedelmek emelkedésével a munkavállalók csökkentik munkakínálatukat, mivel a munkabérből vásárolható javak határhaszna egyre kisebb lesz, ezzel párhuzamosan a szabadidő mind vonzóbbá válik.

Nemzetgazdasági versenyképesség (Competitiveness of national economy) → Az utóbbi évtizedekben előtérbe került a versenyképesség nemzetgazdasági dimenziója. Az egyes országok vállalatai által a világpiacra vitt termékek költség-színvonalában, műszaki-minőségi jellemzőiben koncentráltan tükröződik a termék fejlesztésének, gyártásának és forgalmazásának makrogazdasági feltételrendszere, a háttérrel jelentő államigazgatási, oktatási, kutatási, infrastrukturális, környezetvédelmi, társadalom-ellátási stb. alrendszerek teljesítőképesége, a humán tőke szakmai színvonala, egészségi állapota, mobilitási jellemzői. A nemzetgazdaságok versenyképességének fokmérője az export volumene, a külkereskedelmi és a nemzetközi fizetési mérleg egyenlege, a term's of trade index alakulása. A megalapozott gazdasági-társadalmi versenyképesség alapvető feltétele a vállalati versenyképességnek.

Opció (Option) → Szerződésben rögzített jog, adott áruk vagy értékpapírok meghatározott áron történő, meghatározott határidőig megvalósítható vételére vagy eladására. Létezik eladási, vételi és kettős opció. Lényegében spekulációs ügylet, az árváltozás előnyét kívánják kihasználni, a vevő áremelkedésre, az eladó árcsökkenésre számít.

Optimális választás (Optimal choice) → A megvásárolható jószágkosarak közül a fogyasztó azt választja ki, amelynek elfogyasztása esetén a legmagasabb hasznosságot éli meg. Ez a költségvetési egyenes és a közömbösségi görbe érintési pontjában található, ahol a fogyasztási cikkek aránya megegyezik a határhasznok arányával.

Optimális üzem nagyság (Optimum plant size) → Az az üzem nagyság, amely esetén a hosszú távú átlagköltség a legkisebb. Grafikusan a hosszú távú átlagköltség-függvény és a hosszú távú határköltség-függvény metszéspontjában található.

Oszthatatlan termékek (Indivibilities) → A termékeknek illetve termelési tényezőknek ez a tulajdonsága akadályozza, hogy az igényeknek megfelelően kisebb részekre (végtelenül kis egységekre) osszák azokat. Az oszthatatlanság miatt a függvények nem folytonosak, nem deriválhatók.

Osztható termékek (Divisibilities) → A termékeknek illetve termelési tényezőknek az a tulajdonsága, hogy az igényeknek megfelelően kisebb részekre oszthatók. A tökéletes, végtelenül kis egységekre való oszthatóság feltételezése az alapja a függvények folytonosságának, deriválhatóságának.

Osztrák (Bécsi) Iskola (Austrian school) → A határhaszn-elmélet lélektani iskolája. Alapítója C. Menger, jelentősebb képviselői: E. Böhm-Bawerk, F. Wieser. Az Osztrák Iskola Menger 1871-ben megjelent művétől datálható. Elemzéseikre az önmegfigyelés és a dedukció módszere jellemző. Értékelméletük alapvetően lélektani összefüggésekre épül. A szakirodalomban főleg az időpreferenciára, a termelési kerülőutakra vonatkozó elméletük váltott ki jelentős érdeklődést. A modern osztrák iskola legtekintélyesebb képviselői: L. von Mises, Haberler, Hayek és Machlup.

Önmegfigyelés (Introspection) → Az osztrák iskola tagjai által előszeretettel alkalmazott módszer, mely szerint az egyén gazdasági döntéseit, viselkedését kutató közgazdász számára megfelelő információt nyújt saját döntéseinek, viselkedésének a megfigyelése.

Összejátszás (Collusion) → Vállalatok közötti megegyezés és ennek megfelelő piaci viselkedés a verseny és az abból származó kockázatok, veszteségek csökkentése érdekében. A szakirodalom összejátszásnak tekinti a hallgatólagos megegyezéstől a hivatalos kartell-megállapodásig terjedő formákat.

Parciális hozadéki függvény inflexiós pontja (Point of inflection of partial returns function) → A növekvő és a csökkenő hozadéki szféra határpontja, eddig a változó tényező növelése esetén annál nagyobb mértékben emelkedett az összhozadék, ezt követően kisebb mértékben emelkedik, majd a függvény maximuma után a hozadék csökken.

Pareto-optimum a fogyasztásban (Pareto-optimal consumption) → A fogyasztó az esetben választ optimálisan a jószágkosarak közül, ha a kiválasztott jószágkosárban legalább egy féle fogyasztási cikkből több, az összes többiből nem kevesebb van, mint bármely más kosárban.

Pareto-optimum az erőforrások allokációjában (Pareto-optimal allocation) → A Pareto-kritérium alkalmazásának egyik területe, mely szerint az esetben optimális az erőforrások eloszlása, ha már egyetlen mikroegység helyzete sem

javítható az erőforrások átcsoportosításával anélkül, hogy legalább egy másiké ne romlana.

Pénz (Money) → Széles körben elfogadott és használt forgalmi, fizetési és elszámolási eszköz (értékmérő). E funkciókat a pénz kialakulásának és kifejlődésének folyamatában hosszú ideig az árupénz töltötte be (kiemelten a nemesfémek), az utóbbi évtizedekben a belső értékkel nem rendelkező bankjegy látja el ezeket a feladatokat.

Piaci hibák, kudarcok, tökéletlenségek (Market failures) → A piaci mechanizmusok fogyatékoságai, hibái, a hatékony piaci koordinációhoz szükséges valamely feltétel hiánya miatt az árak nem képesek rugalmasan változni, nem adnak megfelelő jelzéseket a gazdasági aktorok számára, ez akadályozza az erőforrások hatékony eloszlását.

Piaci, pillanatnyi időtáv; nagyon rövid táv (Momentary run or Market-term) → Annyira rövid időtartam, amely alatt a vállalatok a kereslet változására nem tudnak termelésükkel válaszolni, a kereslet növekményét csak készleteikből tudják kielégíteni.

Piaci erő (Market power) → A piaci szereplők - egyes vevők illetve eladók - vagy azok csoportjainak az a képessége, hogy a termék vagy szolgáltatás árát befolyásolják.

Piacra történő belépés korlátai (Barriers to entry) → Mindazok a tényezők, amelyek az adott termék vagy szolgáltatás piacán az újonnan belépők számára viszonylagos költségtöbbletet eredményeznek a már ott működőkhöz képest. Ha a belépő átlagköltség-függvénye minimumának ordináta értéke magasabb, mint a már ott termelőké, akkor a korábban is piacon lévők olyan árat állapíthatnak meg, amely gazdasági profitot tartalmaz. A belépés korlátai közül a fontosabbak: a) az egy termelőre jutó nagyobb kínálat előállításánál érvényesülő magas skáláhozadék; b) fontosabb nyersanyagok fölötti (tulajdonosi) rendelkezés; c) rögzült beszállítói kapcsolatok; d) kiépült értékesítési hálózat (franchise-rendszer; dealer-hálózat); e) a szükséges nagy tőkelekötés; f) a már ismert termékekhez kötődő vásárlóknál elérhető magasabb árak, termék - és ár-differenciálás lehetősége; g) a birtokolt licencek, szabadalmak, know-how-k.

Piacszegmentáció (Market segmentation) → A fogyasztási cikket termelő vállalatok vevői, a háztartások különbözően reagálnak az ár és a minőség változásaira, eltérőek rezervációs áraik. Célszerű ezért a vállalatnak részekre bontania, szegmentálnia a piacot, az egyes szegmensekben eltérő áron, választékban kínálnia termékeit. A szegmentációnál a területi jellemzőket (milyen településen, azon belül milyen környéken lakik a vásárló), a demográfiai szempontokat (kor, nem iskolázottság), a jövedelmi-társasalmi kritériumokat valamint a fogyasztói magatartás jellemzőit célszerű kiemelten kezelni.

Potenciális belépés (Potential entry) → Egy ágazatban, egy termék piacán új versenytárs megjelenésének lehetősége, melynek motívuma az ágazatban elérhető magas profit. Ez a fenyegetés kihat az ágazatban működők termelési- és árpolitikájára.

Profit (Profits) → 1) Közgazdasági értelemben: normál profit az értékesítésből származó bevétel és a teljes gazdasági költség (beleértve az alternatív költségeket is) különbsége. A profitnak ez a minimális szintje szükséges ahhoz, hogy érdemes legyen a vállalkozást működtetni. 2) Számviteli felfogásban: az összes bevétel és a bizonylatokkal alátámasztott költségek közötti eltérés.

Puffer - készletállomány (Buffer-stock) → Azok a készletek, amelyek a kereslet előre nem látható ingadozásai miatt képeznek a vállalatok.

Racionalitás (Rationality) → Egy adott gazdasági szereplő olyan döntései, cselekvései, amely összhangban van a preferenciái alapját képező axiómákkal, értékekkel, szabályokkal.

Semleges javak (Neutral goods) → Egy adott egyén szempontjából olyan a termékek és szolgáltatások minősülnek semleges jószágnak, amelyek fogyasztása sem élvezetet, sem kellemetlenséget nem jelent a fogyasztó számára. Egy preferált termék fogyasztása azonban adott szituációban másként nem valósítható meg, csak a két termék együttes fogyasztása esetén. A két jószág közömbösségi „görbéjének” függvényképe vízszintes egyenes, ha a semleges jószágot az abszcissa-tengelyen ábrázoljuk, függőleges, ha az ordináta-tengelyen.

Stabil egyensúly (Stable equilibrium) → Olyan egyensúlyi helyzet, amelybe a gazdasági rendszer belső automatizmusai révén képes visszatérni, ha onnan külső tényezők kimozdítják.

Statika (Static) → Az exogén változók adott időpontra vonatkozó értékei által meghatározott (egyensúlyi) gazdasági helyzet leírása.

Szabad belépés (Free entry) → Ez esetben nincs sem adminisztratív akadály, sem egyértelmű költséghátránya annak, hogy az iparágban új vállalat jelenjen meg.

Szabadidő ára (Price of free time) → A szabadidő egy órájának ára. opportunity costként értelmezve - a reálórabér. A munkavállaló úgy képes növelni egy órával szabadidejét, hogy kevesebbet dolgozik, de le kell mondania az egy órai reálbérről is.

Snob hatás, utánzási hatás (Snob effect) → A fogyasztók egy része -, hogy jelét adja a „tömegtől” való elkülönülésének, bizonyos termék árcsökkenése esetén korlátozza a cikk fogyasztását, áremelkedés esetén viszont fokozza.

Tanulási görbe (Experience or learning curve) → A görbe a cselekvés során történő tanulás, rutinszerzés alapvető összefüggését közelíti a következő módon: az egy főre jutó kumulált átlagtermék nagyságát viszonyítjuk a kumulált átlagkibocsátáshoz.

Társasági adó (Corporation tax) → A vállalatok jövedelmére a működési és kamatköltségek levonása, a kedvezmények elszámolása után kivetett adó.

Tartós javak (Durable goods; Consumer durable) → Azok a fogyasztási cikkek, amelyek hosszú időn keresztül, tartósan, ismétlődően alkalmasak a szükségletek kielégítésére, ebből a szempontból bizonyos rokonságot mutatnak a fizikai tőkejavakkal. Vásárlásuk egy adott időszak keresletét növeli, felhasználásuk több egymást követő periódusban növeli a hasznosságot, az életszínvonalat.

Technikailag hatékony tényezőkombináció (Technical efficient of factors) → Technikailag vagy műszakilag hatékonyak az a tényezőkombináció tekinthető, amelynél egy input-féleségben sem létezik fölös, kihasználatlan kapacitás. Nem létezik olyan, ettől különböző inputkombináció, amellyel az adott termékmennyiséget úgy lehetne előállítani, hogy akár egyetlen input-egységgel kevesebbet használna fel a vállalat. Adott termékmennyiség előállítása esetén több, műszakilag hatékony tényezőkombináció is létezik, folyamatos helyettesítést feltételezve ezek alkotják az isoquant-görbét. A vállalat arra törekszik, hogy a technikailag hatékony tényezőkombinációk közül kiválassza a gazdaságilag is hatékonyat, azaz az optimálisat.

Technikai helyettesítés határrátája (Marginal rate of technical substitution, MRTS) → Megmutatja, hogy az egyik inputtényező végtelen kis egységnyi csökkentésének hatását a másik tényező milyen mértékű növelésével lehet ellensúlyozni úgy, hogy a kibocsátás ne változzon.

Telítődés, kielégítettség (Satiation) → Adott szükséglet teljes kielégítése egy fogyasztónál. Ez esetben a termék határhaszna nulla, fogyasztásának további növelésével a határhaszon negatívvá válik.

Termék-differenciálás, termék-megkülönböztetés (Product differentiation) → Ez a jelenség az egyes ágazatokon belül figyelhető meg, ahol a konkurens vállalatok versenytársaikétól eltérő jellemzőkkel bíró árukat visznek piacra. A termékdifferenciálással a homogén keresletet próbálják a vállalatok „részekre osztani” és „saját” részükön igyekeznek a vevők kötődését kialakítani áruikhoz, befolyásolni az árat. Bizonyos értelemben a márkázás megalapozása. Elsősorban oligopol piacokon vált jellemzővé. A megkülönböztetés gyakran csak formai jegyeken alapul. Célja a vevők figyelmének felkeltése, preferenciarendezésének befolyásolása.

Termelés munka szerinti parciális rugalmassága (Partial production elasticity of labor) → Megmutatja, hogy hány százalékkal változik a termelés a munka, mint inputtényező egy százalékos változása esetén.

Termelés munka szerinti technikai maximuma (Maximum production of the technical labor) → Egy adott üzem az esetben éri el a termelés munka szerinti technikai maximumát, ha már a munka, mint inputtényező további növelésével a kibocsátás nem fokozható. A munka határterméke ennél a létszámnál nulla, a parciális hozadáki függvénynek pedig maximuma van. A termelés munka szerinti parciális rugalmassága a technikai maximumban nulla, a tőkée pedig egységnyi.

Termelés munka szerinti technikai optimuma (Optimum production of the technical labor) → Egy adott üzem az esetben éri el a termelés munka szerinti technikai optimumát, ha termelés munka szerinti parciális rugalmassága egységnyi, a tőkée pedig nulla. Ebben a helyzetben a munka határ- és átlagterméke egyenlő.

Termelés tőke szerinti parciális rugalmassága (Partial production elasticity of capital) → Kifejezi, hogy hány százalékkal változik a termelés a fizikai tőkejavak egy százalékos változása esetén.

Termelés tőke szerinti technikai maximuma (Maximum production of the technical capital) → Egy adott üzem az esetben éri el a termelés tőke szerinti technikai maximumát, ha már a fizikai tőkejavak további növelésével a kibocsátás nem fokozható. A tőke határterméke ebben a helyzetben nulla, a parciális hozadáki függvénynek pedig maximuma van. Ezt a helyzetet a mikroökonómia inkább logikai esetnek tekinti, mivel a fizikai tőkejavak állománya a standard mikroökonómiai felfogás szerint az állandó tényező. A termelés tőke szerinti parciális rugalmassága a technikai maximumban nulla, a munkáé pedig egységnyi.

Termelés tőke szerinti technikai optimuma (Optimum production of the technical capital) → Egy adott üzem az esetben éri el a termelés tőke szerinti technikai optimumát, ha termelés tőke szerinti parciális rugalmassága egységnyi, a munkáé pedig nulla. Ebben a helyzetben a tőke határ- és átlagterméke egyenlő.

Termelési lehetőségek határa (Production-possibility frontier; PPF) → Egy vállalat a termelési tényezőkből adott mennyiséggel rendelkezik, ezeket használhatja fel két, vagy több termék előállítására. Bármely termék kibocsátásának növelése csak más termékek(ek) gyártásának csökkentésével érhető el. Két gyártott termék esetén a tengelymetszetek azt fejezik ki, hogy mennyit képes a vállalat termelni, ha minden tényezőjét csak az egyik vagy csak a másik termék gyártásánál alkalmazza. Függvényszerű kapcsolat mutatható ki az egyik termék előállításának növelése és a másik csökkentése között (transzformációs függvény). A termelési lehetőségek határa - megfelelő aggregálással - értelmezhető nemzetgazdasági szinten is.

Termelői többlet (Producer's surplus) → A termelők az eladási ár és a költségek közötti különbséget realizálják többletként, ami grafikusan az ár-egyenes és a kínálati görbe közötti területnek felel meg.

Tőke átlagtermelékenység (Average productivity of capital AP_K) → A felhasznált tőke egységére jutó hozam.

Tőke határtermék-értéke (Value of marginal product, capital; VMP_K) → A termék árának és a fizikai tőkejavak (végtelenül kis) egységnyi kiterjesztésének tulajdonítható termelésnövekmény szorzata.

Tőkeintenzitás (Capital intensity) → Egy termelési folyamatban a fizikai tőkejavak és a munka aránya, az egy főre jutó fizikai tőkejóság-mennyiség.

Tökéletes helyettesítés (Perfect substitution) → Két jószág tökéletes helyettesítője egymásnak, ha a fogyasztó számára csak együttes fogyasztott mennyiségük fontos, a két cikk részaránya érdektelen. Ebben az esetben helyettesítésük határrátája állandó, a közömbösségi „görbe” függvényképe egy negatív meredekségű egyenes.

Tökéletlen verseny (Imperfect competition) → Tökéletlen verseny esetén a piaci szereplők egy része erőfölénnyel rendelkezik, az információk pontatlanok, nem egzaktak, közöttük személyes kapcsolat, összejátszás alakulhat ki, a piacra történő be- és kilépés korlátozott, a termék nem homogének, gyakran az árakat tudatosan megkülönböztetik. Az ár a szereplők számára befolyásolható nagyság, cselekvési paraméter. A résztvevők a normálnál magasabb profitot realizálnak. Egy eladó számára a keresleti görbe negatív hajlásszögű..

Tökéletes kiegészítés (Perfect completion) → Két jószág tökéletes kiegészítője egymásnak, ha a fogyasztó csak együttesen, változatlan arányban fogyasztja azokat. Ebben az esetben nincs a két jószág között helyettesítés, a közömbösségi „görbe” „L” alakú, az optimális pont a csúcsban található.

Transzformációs függvény (Transformation function) → A transzformációs függvény (más elnevezéssel: termelési lehetőségek határa) a termelési tényezők rendelkezésre álló, adott mennyiségeivel, azok hatékony felhasználásával előállítható különböző jószágkombinációk előállítási lehetőségeit írja le. Általában két termékre értelmezik. A „belső”, azaz görbén belüli pontok nem hatékony tényező-kombinációkat jeleznek.

Túlfutás, túlszaladás (Overshooting) → Valamely változó módosulása esetén a piac megpróbál egyensúlyba kerülni, de a reakció a szükségesnél erősebb. A piac emiatt túllendül az új egyensúlyi helyzeten, ellentétes irányú egyensúlytalanság alakul ki. Leggyakrabban a valutapiacokon megfigyelt jelenség.

Túlkereslet, többletkereslet (Excess demand) → Az az árumennyiség, amennyivel adott árnál a kereslet meghaladja a kínálatot.

Túlkínálat, többletkínálat (Excess supply) → Az az árumennyiség, amennyivel adott árnál a kínálat meghaladja a keresletet.

Vállalkozói képességek (Entrepreneurship) → A közgazdaságtan a vállalkozói képességeket is termelési tényezőnek tekinti. A modern vállalkozási formákban elkülönül a tulajdonosi és a vállalkozói funkció. A vállalkozó dönt a vállalatot érintő fontos stratégiai kérdésekben, amihez szaktudás, szakértelem szükséges, viseli e döntések kockázatát. Ennyiben szerepe több mint egyszerű munkavégzés. A vállalkozói képességeknek, mint termelési tényezőnek az ára a normál profit.

Változó költségek (Variable costs) → Azok a költségek, amelyek a kibocsátás függvényében módosulnak. Változásuk mértéke lehet progresszív, proporcionális illetve degresszív.

Veblen-hatás (Veblen effect) → A fogyasztók egy része egy áru árának csökkenése esetén feltételezi, hogy romlott annak minősége. Az áru kereslete így kevésbé emelkedik, mint az várható lenne, sőt, előfordulhat pozitív meredekségű keresleti görbe is. A Veblen-hatás sok tekintetben hasonlít a sznob-hatásra.

Visszahajló munkakínálati görbe (Backward bending supply curve of labour) → A menete nagy részében pozitív hajlásszögű munkakínálati görbe egy bizonyos bérszint után negatív hajlásszögűvé válik. Ez annál a bérszínvonalnál következik be, amelynél magasabb bérből megvásárolható jószágtömeg csökkenő, azaz negatív haszonhatása abszolút értékben meghaladja a jószágnövekmény hasznosságát.